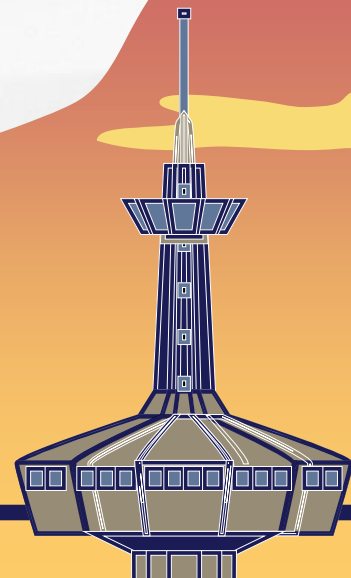
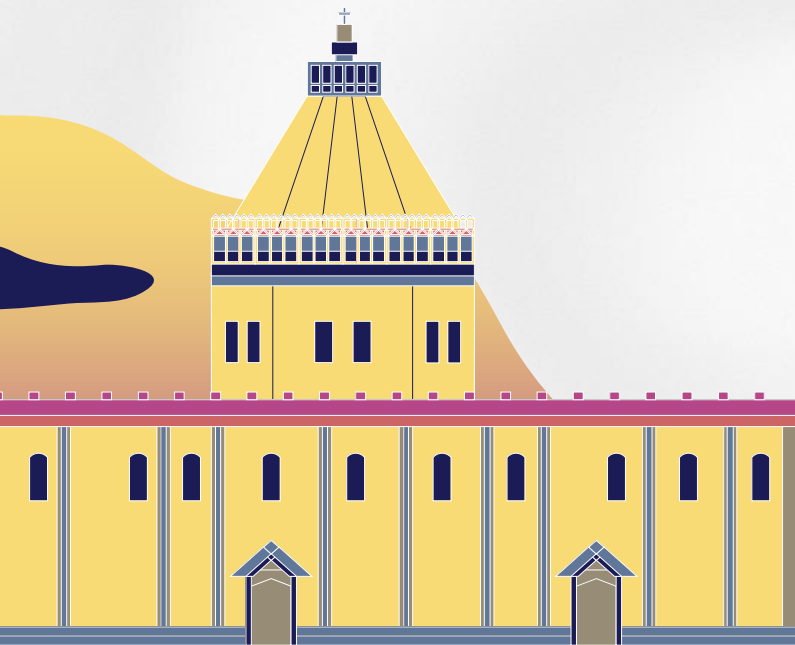

זבת, חלב ודבש

עיון, שיח והעמקה בשירים ארץ-ישראליים של אז והיום עם אוריינטציה לימינו
יצרה- חני נמיר

שירים רבים נכתבו על ארץ ישראל

ציינו כמה שיותר שירים שאתם מכירים שנכתבו על הארץ

1 6 9 3 2 4
8 10 5 11 7

מבנה היחידה

01

בארץ הזאת/ עוזי חיטמן

02

שלום בארץ/עקיבא ודולב רם

03

אל ארץ צבי/תלמה רוז אליגון

04

קום והתהלך בארץ/ יורם טהרלב

05

בואו נשיר לארץ יפה/ אבי רן טוויג

06

לך ארצי- כתיבה יוצרת

גם אני למדתי בארץ הזאת
אהבת מולדת אהבה תמה
גם אני איבדתי על הארץ הזאת
חברים שהיו לי נחמה
גם אני ניגנתי בארץ הזאת
שירים שנבטו מאדמתה
גם אני הגנתי על הארץ הזאת
אם הסכמתי או לא המשכתי
אתה

בארץ הזאת/ עוזי חיטמן

גם אני נולדתי בארץ הזאת
והלכתי לאורכה ולרוחבה
גם אבי חלם על הארץ
הזאת
הרבה שנים לפני שהוא בא
גם אני ניגנתי בארץ הזאת
שירים שנבטו מאדמתה
גם אני הגנתי על הארץ
הזאת
אם הסכמתי או לא הלכתי
אתה

אך יש כאלה שלוקחים
מונופול על החכמה
הם יודעים יותר טוב ממני
הם יודעים יותר טוב ממך
מה טוב בשבילי מה טוב
בשבילך

בארץ הזאת/ עוזי חיטמן

▲ השיר פותח במילה "גם" מדוע? בנוסף למי?

▲ לו יכולתם להוסיף שורה פותחת שתקדים את הקיימת, מה הייתם

כותבים?

▲ אילו מילים חוזרות בשיר? מהי מטרת החזרה?

▲ "שירים שנבטו מאדמתה"- למה מדומה השיר? מדוע?

▲ "גם אני הגנתי על הארץ הזאת אם הסכמתי או לא הלכתי אתה"...

האם שורה זו רלוונטית למלחמת "חרבות ברזל", במה? מה היה הרקע

הפוליטי-חברתי בארץ שקדם למלחמה?

▲ מה מייצג הדובר בשיר? איזה מסר משמעותי

חשוב לו להעביר למרות המחלוקות?

שלום בארץ/ עקיבא

כל הרגעים הכי יפים עכשיו אל מול עיני צפים.
חופים לבנים כל הדרך
לילה, לילה, לילה מדורות ישבנו חופשיים מדאגות
מלאי חלומות כמו בסרט
ולא היה צריך סיבה
לאהוב פשוט עד השמיים.
ידענו יחד זה חזק יותר
כמו בימים של הצבא,
הרמנו ראש מעל המים
נשבענו על הכל עוד נתגבר
עוד יבואו ימים טובים עלינו
ונפתח את הלב נחבר ביננו
כל מה שנשבר עוד נתקן
נביא שלום בבית
עוד יבואו ימים טובים עלינו
ונפתח את הלב
נחבר ביננו
כל מה שנשבר עוד נתקן
נביא שלום בבית

רוצה להיזכר בכל הטוב
שעוד ביננו יחבר
ולשחרר את הרוח
נסגור ת'חדשות ניקח עוד
נשימה נשב ונדבר.
נשבור ת'גדר, לב פתוח
ולא יהיה צריך סיבה
לאהוב פשוט עד השמיים
נדע שיחד זה חזק יותר
כמו בימים של הצבא
נרים ת'ראש מעל המים
ובעזרת השם עוד נתגבר
עוד יבואו ימים טובים
עלינו
ונפתח את הלב
נחבר ביננו
כל מה שנשבר עוד נתקן

נביא שלום בבית
ועל מים שקטים עוד נפליג ביחד
רק ניתן באמת בלי לרצות לקחת
כל מה שנשבר עוד נתקן
נביא שלום בבית
בלי פוליטיקות קטנות
בלי רוחות שמשותנות
רק נוריד ת'הגנות שמפרידות בינינו
כי מעבר לחומה נפש יהודי הומה
ואין עוד מלחמה
רק שיבוא שלום עלינו
עוד יבואו ימים טובים עלינו
ונפתח את הלב
נחבר בינינו
כל מה שנשבר עוד נתקן
נביא שלום בבית
ועל מים שקטים עוד נפליג ביחד
רק ניתן באמת
בלי לרצות לקחת
כל מה שנשבר עוד נתקן
נביא שלום בבית

שלום בארץ/ עקיבא ודולב רם

מדוע בחרנו ללמד את השיר הזה ביחידה שעוסקת בשירים על ארץ ישראל? ▲

מהו הקשר הידוע לך בין עם ישראל לארץ ישראל? ▲

מהם הצעדים בהם צריך לנקוט לפי הדובר כדי שיהיה שלום במדינה? האם יש לאדם ▲

אחריות אישית על מה שקורה במדינה באופן כללי?

לאן מקשר אותנו הציטוט הבא: "כי מעבר לחומה נפש יהודי הומה" האם חשבתם ▲

פעם מה משמעות השורות האלו? איזו תחושה מעוררת בכם קריאת

השורות האלו?

האם השיר יכול להיות "המנון התקופה", מדוע? ▲

מוזמנים לגלוש בדף האמן "עקיבא" ולשתף אותו ▲

במחשבות, רגשות או רעיונות שהתעוררו בכם עם קריאת השיר.

אל ארץ צבי/ תלמה אליגון רוז

בְּחֻצֵי הַלְיָלָה הֵם קָמוּ
וְהָיוּ בְקִצָּה הָעוֹלָם
כִּבְנֵי רֶשֶׁף חֲשׂוּ הִרְחִיקוּ עוֹף
לְהָשִׁיב אֶת כְּבוֹד הָאָדָם

אֶל אֶרֶץ צְבִי
אֶל דְּבֶשׂ שְׂדוֹתֶיהָ
אֶל הַכַּרְמֶל וְהַמְדָּבָר
אֶל עִם אֲשֶׁר לֹא יִחָשֶׂה
שְׂאֵת בְּנָיו לֹא יִפְקִיר לְזָר,
אֶל אֶרֶץ צְבִי שְׁבֵהֲרִיהָ
פּוֹעֶמֶת עִיר מְדוּר לְדוּר
אֶל אֶרֶץ אִם לְטְבוּרָהּ
קְשׁוּרִים בְּנֵיהָ בְּטוֹב וּבְרַע.

בְּחֻצֵי הַלְיָלָה עוֹבְרֶת
בְּשְׂדוֹתֵינוּ רוּחַ שָׂרָב
עֲרָבָה אֶלְמַת תִּרְכִּין אֲזַר אֲשַׁשׁ
עַל אֲשֶׁר עִם שָׁחַר לֹא שָׁב

אֶל אֶרֶץ צְבִי
אֶל דְּבֶשׂ שְׂדוֹתֶיהָ
אֶל הַכַּרְמֶל וְהַמְדָּבָר
אֶל עִם אֲשֶׁר לֹא יִחָשֶׂה
שְׂאֵת בְּנָיו לֹא יִפְקִיר
לְזָר,
אֶל אֶרֶץ צְבִי שְׂדֵמְעוֹתֶיהָ
נוֹשְׂרוֹת עַל שְׂדֵה חֲמִנִיּוֹת
שְׁעֵצְבוֹנָה וּשְׁשׁוֹנָה
הֵם שְׂתֵי וְעָרֵב בְּבָגֵד
יוֹמָה.

מדוע חשוב להכיר את הרקע
עליו נכתב השיר?
קראו את הרקע
ולאחר מכן קראו בשנית את
השיר

השיר נכתב על מבצע יונתן או בשמו הראשוני מבצע אנטבה

מבצע אנטבה (או "מבצע יונתן") הוא מגדולי המבצעים הצבאיים של צה"ל בכל הזמנים. במסגרת המבצע המורכב והמדדהים הזה הציל צבא ההגנה לישראל באוגנדה ב-4 ביולי 1976, 105 נוסעים ישראלים, יהודים וצוות מטוס אייר פרנס, שנחטפו על ידי טרוריסטים במהלך טיסתם מישראל לצרפת.

במהלך החטיפה הובא המטוס החטוף לשדה התעופה "אנטבה" שבאוגנדה. החוטפים ניהלו משא ומתן לשחרור חבריהם שבכלא. במהלך הימים הראשונים שיחררו החוטפים את כל הלא-יהודים שבין החטופים והשאירו את היהודים ואת צוות המטוס, שבחר להישאר מרצונו עם החטופים.

צה"ל הכין את המבצע המבריק והמסובך, במרחק של אלפי קילומטרים מישראל, וביצע אותו בהצלחה גדולה. חיילי צה"ל נחתו בשדה התעופה אנטבה עם מכונית מרצדס שחורה והחוטפים הוטעו לחשוב שמדובר ברכבו של אידי אמין, מנהיג אוגנדה שתמך בהם. ההטעייה הצליחה מעל למשוער והחיילים פרצו לבית הנתיות שבו הוחזקו החטופים. במתקפה אמיצה ומהירה, כמעט כל החטופים חולצו בשלום וגם מרבית הלוחמים חזרו בשלום.

במבצע נהרגו כמה נוסעים ונהרג גם מפקד סיירת מטכ"ל, שהיה גם מפקד כוח הפריצה והמבצע נקרא על שמו, יוני נתניהו.

אל ארץ צבי/ תלמה אליגון רוז

אל ארץ צבי/ תלמה אליגון רוז

▲ האם לאחר קריאת הרקע לשיר הבנתם את משמעותו טוב יותר?

▲ כיצד הרגשתם למקראו בפעם השניה?

▲ לפניכם פרטי מידע משמעותיים שיסייעו לכם להבין טוב יותר את כוונת המשוררת. קראו אותם בעיון והשיבו על השאלות.

מדוע נקרא השיר אָרֶץ צְבִי?

1. זהו כינוי ותיק של ארץ ישראל, ומקורו בנבואת יחזקאל. כלומר הכינוי "צבוי" בא כאן במובן של יופייה וכבודה של הארץ
2. "ארץ צבוי" או "ארץ הצבוי" הוא כינוי מליצי, שהשימוש המסורתי בו הוא בדרך כלל בהקשר של מחוז חפץ נשגב ובלתי מושג בתקופת הגלות, או של הקדושה הדתית של הארץ.

ארץ צבוי

בְּחֻצֵי הַלַּיְלָה הֵם קָמוּ, וְהָפּוּ בְקֶצֶה הָעוֹלָם.
הַתֵּן לָךְ מֵלֵא בְאִירוּעִים שֶׁקָּרוּ בַחצוֹת הַלַּיְלָה, אֲבָל רַק בַּמִּקְרָה מוֹבֵהָק
אֶחָד קָם גִּיבוֹר בַּחצֵי הַלַּיְלָה וּמָכָה בְעוֹרֶף הָאוֹיֵב. זֶה שֶׁמִּשׁוֹן הַמַּכָּה
בְּפִלִישִׁתִּים וְנוֹשֵׂא אִתּוֹ אֶת שַׁעֲרֵי עֵזָה:
וַיִּשְׁכַּב שֶׁמִּשׁוֹן עַד חֻצֵי הַלַּיְלָה וַיִּקָּם בְּחֻצֵי הַלַּיְלָה וַיֵּאָחֵז בְּדַלְתוֹת שַׁעַר
הָעִיר וַיִּסְעֶם עִם הַבְּרִיחַ וַיִּשֶׂם עַל כַּתְּפָיו וַיַּעֲלֶם אֶל רֹאשׁ הַהָר אֲשֶׁר עַל
פְּנֵי חֲבֵרוֹן
(שׁוֹפְטִים טז יג).

בחצי הלילה

הדימוי של צעירים ישראלים נועזים הנושאים על גבם את שערי עזה
העוינת היה רווח בישראל

כבוד
האדם

בהמשך השיר מתוארת היטב מטרתו של המבצע, המובנת מאליה: חיילי צה"ל נחלצו לשחרר את בני עמם החטופים ולהביאם אל ארצם המצפה להם. מהיכן אפוא הגיע לכאן הייעוד להשיב את כבוד האדם? הלא ספק אם הישראלים, הנרגשים מהמבצע ומתוצאותיו, חשו שהוא השיב את כבוד האדם באשר הוא הידיעות על המבצע החלו להגיע בעצם יום העצמאות ה-200 של ארה"ב, שנחוג שם בחגיגות יתרה הרושם המידי שהותיר המבצע בארה"ב היה חזק ועמוק, והוא עורר התרגשות בין אזרחי ארה"ב ומנהיגי החוגים את עצמאותה ועוצמתה של ארצם. הם ראו במבצע הנועז והעולה על כל דמיון לשחרור החטופים אלפי קילומטרים מישראל מתנה לחגיגה שלהם. היתה זו בעיניהם הגשמה של ערך כבוד האדם המשותף לישראל ולארה"ב.

קראו את פרטי המידע בעיון וענו:

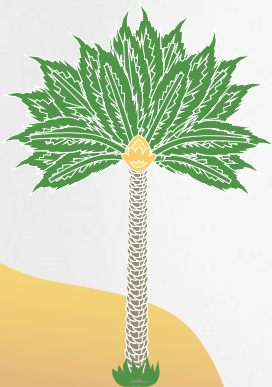
▲ אילו עובדות הרשימו אתכם באופן מיוחד?

▲ האם מצאתם הקבלות בין עובדות שצוינו בשיר לבין מלחמת "חרבות ברזל"? מהם?

▲ איזה מסר משמעותי מעביר לנו השיר?

▲ יוני נתניהו שהוביל את המבצע ונפל בו (אחיו של בנימין נתניהו, ראש הממשלה) כתב שורת מכתבים שאוגדו בהמשך לספר ע"י אחיו בשם "מכתבי יוני", בספר שורת מסרים חשובים. אתרו בעזרת המרשתת מסר או שניים שנגעו לליבכם.

אל ארץ צבי/ תלמה אליגון רוד

במלחמת לבנון השניה התווסף בית נוסף לשיר. קראו את דבריה של המשוררת:

תלמה אליגור-רוז:

"בקיץ 2006 לאחר מלחמת לבנון השנייה האזנתי ברדיו לבחורה שביקשה בקול עבור להשיאם לזכרו של אחיה, רס"ן רוצי קליין את השיר 'ארץ צבי' שהיה אהוב עלינו במיוחד. מאותו רגע הפך השיר בצעורי לשירו של רוצי.

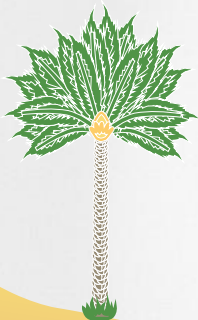
לפני חודשיים התקיימה הופעה משירי ברצננה, וביקש ממני שאסיר את "ארץ צבי" כי משפחת קליין תהיה באירוע. הייתה זו סצירת מצלם-ומצאתי את עצמי צוללת לסיפורו של רוצי קליין מתוך רצון לכתוב לבקבוק בית נוסף.

כשהפציע שחר באפל
הוא חלץ פצוע מאש
כשהשלקר רמוך בגופו סוכך
להציל חיים הוא בקש

אז ארץ צבי -
את דמעותיה
אל מול קדוש השם כבשה
וכשקרא שמע ישראל
הרוח חרש את שמו נשא

רועי ה' ישמר עליך
על חם דרכיך על ערך
על ארץ צבי - שנשמחך
שזורה לנצח בבגד יומה

קראו כאן על רס"ן
רועי קליין ד"ל
ומעשה גבורתו

קום והתהלך בארץ/יורם טהרלב

קום והתהלך בארץ
בתרמיל ובמקל.
וודאי תפגוש בדרך
שוב את ארץ ישראל.
יחבקו אותך דרכיה
של הארץ הטובה,
היא תקרא אותך אליה
כמו אל ערש אהבה.

זאת אכן אותה הארץ,

זו אותה האדמה
ואותה פיסת הסלע
הנצרבת בחמה.
ומתחת לאספלט
לבנייני הראווה,
מסתתרת המולדת
ביישנית וענווה.

וכרמי עצי הזית
ומסתור המעיין
עוד שומרים על
חלומה
וחלומנו הישן.
וגגות אודמים על
הר
וילדים על
השבילים,
במקום שבו הלכנו
עם חגור
ותרמילים.

קום והתהלך בארץ / יורם טהרלב

▲ נקיים תחרות של הדרכון המוחתם ביותר

הפעם... ההחתמות צריכות להיות על ביקור במקומות בארץ ישראל.
מי יכול לזקוף לזכותו כמה שיותר ביקורים במקומות שונים בארץ?

▲ שירה משתפת בחוויה שלה מהשיר - "בילדותי, לפני 30 שנה היינו שרים מדי שבוע את

השיר "קום והתהלך בארץ" בשיעורי המוסיקה. אפילו שלא הבנתי את כל המילים
שרתי אותו בהתרגשות כי הבנתי שיש בו אהבה רבה לארץ ישראל ולנופים שלה. גם
בטיולים זה היה לא פעם שיר הנושא."

ומה השיר גורם לכם להרגיש? האם אתם יכולים להזדהות עם דבריה של שירה?

▲ השיר נכתב בשנות השמונים. האם לדעתכם התמונה התמימה והפסטורלית

הנשקפת ממנו מאפיינת גם את ארץ ישראל של ימינו?

▲ האם אתם מכירים שירים נוספים של יורם טהרלב ז"ל העוסקים בארץ ישראל?

לחשיבה נוספת
הזכרו בטיול המשמעותי ביותר
שטיילתם בארץ ישראל. היכן הוא
היה? עם מי?
האם הליכה בשבילי הארץ מחזקת
את הקשר אליה?

בואו נשיר לארץ יפה
ארץ של שמש ואור
זמר סוחף מלא אהבה
הבה נקדיש לה מזמור
בואו נשיר לארץ קטנה
ארץ אלפי שנים
שיר של מלים ומנגינה
חלומות יפים רוקמים
וגם מי שהולך מעבר לים
מנסה לשבת בארץ נכר
משהו בלב מחזירו לכאן
לא היום אז אולי מחר
יחד נשמור את זו המכורה
ארץ הצבי היפה
ובתוכה יתד נתקע
ברית עולם עם אדמתה
אופק בהיר ותכלת לעד
ירק פורה של שדות
אל העתיד כך יד ביד
נפסע עם הרבה תקוות

בואו נשיר לארץ יפה/ אבי רן טוויג

וגם מי שהולך מעבר
לים
מנסה לשבת בארץ
נכר
משהו בלב מחזירו
לכאן
לא היום אז אולי
מחר
יד ביד נושיט בנחת
איש אישה זקן וטף
זה הזמן אולי לשכוח
את כל שעבר חלף

זה הזמן אולי לפתוח
בארצנו דף חדש
זה הזמן אולי לפתוח
בארצנו דף חדש
וגם מי שהולך מעבר
לים
מנסה לשבת בארץ
נכר
משהו בלב מחזירו
לכאן
לא היום אז אולי מחר

בואו נשיר לארץ יפה/ אבי רן טוויג

"יש בעולם הרבה דברים יפים:
פְּרָחִים וְחַיּוֹת, אֲנָשִׁים וְנוֹפִים.
וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם פְּקוּחוֹת
רוֹאֶה יוֹם יוֹם מֵאָה דְּבָרִים נִפְלָאִים
לְפָחוֹת!"
לאה גולדברג

▲ מה הקשר בין דבריה של לאה גולדברג לשיר?

▲ ערכו רשימה של תיאורים, שמות נרדפים לארץ ישראל ודימויים הקשורים אליה המופיעים בשיר.

▲ האם אתם מכירים ישראלים או יהודים שבחרו לגור במקום אחר בעולם?
האם התחושה המתוארת בשיר של רצון לשוב ארצה פיזית או נפשית מוכרת לכם? מתי תחושה זו מתחזקת?

▲ בחזרה לדבריה של לאה גולדברג, אילו דברים נפלאים אתם רואים בארץ ישראל?

לחשיבה נוספת

האזינו ללחן של השיר.
האם זהו מקרה בו הלחן מוסיף לשיר
או גורע ממנו? שתפו בדעתכם.
איזה סוג לחן אתם הייתם מתאימים
למילים האלו?

לך ארצי- רגע של כתיבה

בחרו שיר שנגע לליבכם במיוחד
והוסיפו לו בית/ פזמון
משלכם

ערכו רשימה של דימויים
המתאימים לארץ ישראל.
ניתן להעזר בדימויים קיימים
ולהוסיף מפרי עטכם

האנשה-
האנישו את ארץ ישראל ונהלו עמה
שיח על המצב. הקדימו
וספרו כיצד אתם חשים
כלפיה, מהן הציפיות שלכם,
התקוות, האכזבות...

הקשר לארץ נבנה מגורמים שונים
ביניהם חוויות משפחתיות
ואישיות.
הזכרו בחוויה שיש לכם הקשורה לטיול
למשל או אירוע שנכחתם בו
בהקשר הלאומי וכתבו בהקשר זה
סיפור או שיר קצר